

Het geval Bora of Mehmet voorbij

1 januari 1995

Auteurs: Thomas Jager, Joop Wammes

Volume: 26

Nummer: 3

Pagina's: 92-101

Documenten

- [moer_jrg26_020.pdf](#)

thomas jager voorgeschiedenis joop wammes bora is het tweede kind van turkse ouders hij is 14 en heeft een jongere en een oudere broer er is uit zijn eerste levensjaren weinig bekend van zijn vader weten we dat bora laat het geval bora of is gaan praten bovendien is hij gaan stotteren vanaf zijn vierde jaar terwijl stotteren niet in mehmet voorbij zijn familie voorkomt in hoeverre het late praten en het stotteren te maken hebben gehad met het moeilijke taalleren is een moeilijke te beantwoorden vraag dumont noemt overigens een laat begin van taalontwikkeling bora is een turkse jongen in de brugklas van een linguïstisch of een vertraagd ontwikkelings grote amsterdamse scholengemeenschap het taaltempo met betrekking tot onder meer het leren van de klanken van woorden is een kenmerk van een dyslecticus dumont voorspelt dat de kenmerken van een dyslecticus door bijvoorbeeld het geven van extra lessen ondanks dat bora in nederland geboren maar wordt 8 geboden hulp kunnen sommige leerlingen moeilijk maanden na zijn geboorte naar zijn oma in of hellemaal niet meekomen in de klas ze glijden af turkije gestuurd hij bezoekt daar een basis naar lagere schooltypes of dreigen helemaal uit de school op zevenjarige leeftijd keert hij terug boot te vallen in nederland en wordt in het derde leerjaar in dit artikel vragen thomas jager en joop wammes geplaatst van een montessori basisschool zich af waarom dat taalleren bij bora zo slecht na de onderbouw gaat hij weer naar turkije gaat er wordt als het ware een balans opgemaakt met de hele familie om op elfjarige leeftijd met aan de ene kant degepraktiseerde didactiek de weer terug te keren dan wordt hij in het laatgebruikte leermiddelen en aan de andere kant de ste leerjaar geplaatst bora heeft dus de eerste specifieke leerproblemen van de leerling dit onderzoek twee jaar van het basisonderwijs en groep 5/6 toont het falen van de reguliere taaldidactiek het en 7 gemist gebreken aan succes is te wijten aan onvoldoende kennis van de bovenbouw meldt dat nis over wat het probleem eigenlijk is rime die ring bora staa leren niet op gang komt omdat blijft per definitie in gebreke omdat vooraf de taal bora een taalachterstand heeft wat bij meer problemen niet grondig genoeg geanalyseerd zijn leerlingen op de school voorkomt besluit de omdat de docent dus niet prec

ies weet waar het leerkracht eerst met plaatjes en woordjes te aan sch ort kan en niet goed aansloten worden en oefenen daarna wordt gewerkt uit taal is niet bij wat lezingen wel of niet weten en kunnen en zo moet ik bulthuis de veer 1981 bora leert te ns lotte men en jager en wammes dat een de rgelij moeilijk de leerkracht signaleert beklijvingske analyse niet alleen zinvol is bij leerlingen met problemen eigenlijk maakt het helemaal niet een taalac hters tand leerlinge n die veranderen van uit welke lesje ik laat maken alles is steeds methode door verhuizing bijvoorbeeld kunnen nieuw voor hem het stot- teren vooral op ook problemen krijgen door gebrek aan aansluiting aan m klanken blijft ook in het neder tusse n de leerboeken lands bora volgt een therapie waar hij veel baat bij heeft deze wordt abrupt afgebroken zonder de resultaten van deze casestudie te wil als er onduidelijkheid ontstaat over de vergoe len generaliseren komen enkel e duidelijk e min ding daarvoor door het ziekenfonds punten van de taaldidactiek aan de oppervlakte daarna constateert de leerkracht ook een daarmee is een eerste stap gezet op weg naar een gedrags- matige verslechtering in het laatste structurele verbetering van de gangbare taaldidac jaar van de bovenbouw raakt de jongen steeds t i ek meer gedemo- tiveerd hij uit zijn frustraties door agressief gedrag in de klas op grond van 92 mo- er 1995 3 zijn leeftijd en gestalte is verlenging van de verstaan we een zodanig ge- brek aan basis basisschool niet haalbaar een avo opleiding vaardigheden dat het reguliere onderwijs niet wordt gezien zijn beklijvingsproblemen bij zonder meer gevolgd kan worden het taalleren niet als kansrijk gezien terwijl wij pleiten voor een taaldidactiek waarin in ook een technische opleiding niet voor de de methode op aan te leren hoofdlijnen ook hand ligt vanwege zijn zwakke motorische een kleine voorwaardelijke diagno stiek alsme prestaties er wordt tegen beter weten in een de een aanvullend remediere nd apparaat wor lao mnvo advies uitgebracht den aangeboden onder regulie re taaldidac tiek verstaan we de bij aanmelding voor de brugklas wordt hem meest gepraktizeerde wijze waarop de vakman het groninger school onderzoek afgenomen of vrouw voor de klas leerproce s sen in gang kenra kenra van leggelo 1987 hij scoort ze t met als b e doeld effect dat de leerling tot slecht op de onderdelen woordbe tek enis letter een betere beheersing van het n ederlands woordvorming en klankwoordvorming het gehele komt on- derdeel sc hoolvorderingen wordt onvoldoende op de basisschool heeft de reg- uliere gemaakt besloten wordt bora te plaatsen in taaldidactiek een thematisch cursoris c h kara k een schakelbrugklas in die klas krijgt hij 6 uur ter niet in de la atste plaats omdat al 20 jaar nederlands per week met de methode ove r e n lang onderwijzer s in deze traditi e zijn opge weer feteris lewis 1982 bora presteert leid met het handboek taaldidactiek a an de slecht met pasen is de verwachting dat hij basis nijmeegse w e rkgro ep taaldidactie k blijft zitten er worden weer bek- lijvings 1992 taal is volgens dez e vi sie een midd e l problemen geconstateerd om over inhouden te communicer e n de lee f tijdsgebonden orientatie van het kind op de he t problee m thema s dient dus het ordenings principe te zijn van de lesstof en niet de sys tematische ont d e huidige situatie een aantal ont wikkeling van de de e lvaardigheden pa s in wikkelingen hebben in het schooljaar tweede ins- tantie mag ordening op cursori s ch e 1993 94 het onderwijsklimaat in de grote

ste gronden plaatsvinden den bepaald in augustus 1993 is de basisvorming en in het voortgezet onderwijs ming definitief ingevoerd en in een stad als zijn of opgeleid met zeggenschap griffioen amsterdam blijkt de instroom van anderstalige 1975 of met moedertaal didactiek leidse werk onderinstromers gemiddeld boven de 50 te groep moedertaal didactiek 1986 de didactici komen terwijl ook het aantal neveninstromers sche scholing van de aanstaande leraar neder nog steeds toeneemt klassen zullen daardoor lands zal meer en meer gebaseerd worden op meer heterogeen worden en er zal meer aan nederlands in de basisvorming een praktische dacht komen voor spreek en luisteronderwijs didactiek bonset de boer eke ns 1992 de dat andere vaardigheden daardoor noodzaak nadruk bij de laatste twee handboeken ligt kelijkerwijs minder aandacht kunnen krijgen respectievelijk op normaal functionele en behoeft verder geen betoog om op die communicatieve aspecten er wordt in deze terre heterogeniteit te kunnen inspelen zullen en handboeken opvallend weinig geschreven er hoge eisen gesteld worden aan leraar leer over leerstofordening vanuit leerprocyf holo stof en de wisselwerking tussen beide de pro gisch perspectief blematiek van anderstaligen vraagt een meer in de taalmethoden voor het voortgezet specifiek uitgewerkte didactiek onderwijs vinden we de handboekopvattingen naar ons idee wordt in de reguliere taal slechts gedeeltelijk terug buiten kijf staat dat didactiek te weinig rekening gehouden met moderne taalmethoden meer teksten en de speciale behoeften van meertalige en of opdrachten bevatten die gericht zijn op de taalzwakke leerlingen enerzijds en met de belangstelling van de leerling van nu dan basisvormingsconsequenties anderzijds veel oudere taalmethoden meestal open te en leerlingen stromen het voortgezet onderwijs hoofdstuk met een uitgangstekst gevolgd in met een groot aantal hiaten op het gebied door vragen over die tekst de rest van het van de basisvaardigheden onder een hiaat hoofdstuk bestaat dan uit verschillende deel 1995 3 moer 93 vaardigheden ontlede spelling discussie moeten we ons eerst afvragen of de leerling creatief schrijven en dergelijke omdat spre het vermogen mist de juiste cognitieve handelen en luisteren in de basisvorming meer aan lingsstructuur toe te passen hiervoor kunnen dacht behoren te krijgen vind je in de basis drie oorzaken zijn vormingsmethodes nu ook enige systematische handelingsstructuur is nooit aangeleerd matische luister en spreeklessen dat ligt de handelingsstructuur is onvoldoende geauto anders in de methodes die ontwikkeld zijn matiseerd voor gebruik in de meertalige klas namelijk de handelingsstructuur is aangeboden terwijl sv taal projectbureau rotterdam 1994 en de leerling onvoldoende basiskennis had om instrumentaal asscherman ebbers 1994 die handelingsstructuur ooit te kunnen uitvoeren want daarin is een meer systematische aan ren dacht voor het luisteren als een aan te leren wij verstaan onder verstoord taillere n gelet op voorwaardelijke basisvaardigheid wat normaal is voor leeftijdgenoten met een in ni euw nederlands schlebusch 1990 en zelfde sociale linguale en intellectuele achtergrond goed nederlands bult 1992 is er echter sprake van het niet kunnen uitvoeren van de juiste ke van een vage ordening in thema s waarbij cognitieve handelingsstructuren de deelvaardigheden soms iets te maken hebben met de uitgangstekst maar vaker nog ont de onderzoeksmethode we hebben breekt die ordening alhoewel de post basis gebruik gemaakt van toetsen die

afkomstig vormingsmethodes een meer procesmatige zijn uit de taalstoornissen-
diagnostiek voor het opspitsing van leerstof kennen dan hun illus vaststellen van
achterstand op het gebied van tere voorgangers blijft het vaak eindvaardig tech-
nisch lezen bijvoorbeeld van de brustoetsheidstraining vier of vijf jaar lang wordt
de brusvoeten 1973 en avi van de berg gewenste eindvaardigheid bijvoorbeeld
tekst te lintebe 1977 alsmede voor het schrijven verklaren geoefend waarbij de
tekst wel van de ajuriaguerra wammes 1992 p is in moeilijkheidsgraad toeneemt
maar de de brustoets is een losse woordtoets opdrachten in wezen steeds van
hetzelfde type waarin de leerling gevraagd wordt binnen zijn het is dan ook de
vraag of deze twee minuten zoveel mogelijk woorden cor eindvaardigheidstraining
de naam methode wel rect te lezen het aantal goed gelezen voor waard is den
geeft inzicht in het bereikte niveau op het samengevat de reguliere ti taaldidac-
tiek in gebied van de technische leesvaardigheid dat het voortgezet onderwijs kun-
nen we vanuit doet de nvi toen ook alleen worden daarin leerpsychologisch per-
spectief niet typeren als geen losse woorden aangeboden maar een methodisch
er wordt vanaf de brugklas veel verhaaltje de ajuriaguerra is een toets om aan-
dacht bes teed aan ei ndvaardigh eidstrainin g gericht het handschrift te beoordelen
daar in de geïntegreerde methodes instrum entaal en naast hebben we gebruik ge-
maakt van op de sv taal is wel enige aandacht voor voorwaar hogeschool holland
ontwikkelde deelvaardelijke elementen in het taill ere n digheidstoetsen spelling
begrijpend lezen bovenstaande toetsen brengen voorwaarde het verstoorde
tailleren het is lijke problemen met de beheersing van schrif zinvol om te for-
muleren wat we onder telijke vaardigheden in kaart ook werd voor taalleerstoor-
nissen verstaan in dit verband waardelijke luistervaardigheid getoetst waarbij
spreken we niet van gestoord maar van ver aangetekend moet worden dat vol-
doende stoord tailleren veel leraren hebben de nei inzicht in de te toetsen voor-
waarden bij mon ging bij slechte prestaties ten aanzien van het delinge vaardighe-
den ontbreekt tailleren de schuld bij de leerling te zoeken voor de beoordeling van
het niveau van de terwijl de gebruikte methode of de geprakti leerling baseren wij
ons overigens niet alleen zeer de didactiek net zo schuldig kunnen zijn op de uits-
lag van deze toetsen de beoorde bij bora is het duidelijk dat het taalontwik ling is
ook gebaseerd op wat andere leerlingen kelingsproces negatief afwijkt van dat
van leef in vergelijkbare situaties presteerden daar tijdsgenoten in eenzelfde situ-
atie voordat er naast is ons oordeel gebaseerd op wat de basis van verstoord
tailleren gesproken kan worden school en de ouders van de leerling me t 94 moer
1995 3 betrekking tot zijn functioneren op school te gens zijn leraar scoort bora
aanzienlijk slech melden hadden bovendien hebben we zijn ter dan turkse leerlin-
gen die al enkele jaren in vroegere klasseleerkracht geïnterviewd en oud neder-
land zijn we hebben verder het hoogste toetsmateriaal bekeken toetsniveau van
avi gebruikt dit niveau op het gebied van het technisch lezen het wordt door de
gemiddelde leerling na 30 begrijpend lezen het handschrift het onder maanden
leesonderwijs bereikt dus aan het scheid hoofdletter en kleine letter het audi eind
van groep 5 zo rgwekkend is het wan tieve woordbeeld het visuele woordbeeld en
neer een leerling dit niveau pas in groep 8 of de lettergreepkwestie hebben wij in-
teressante later bereikt dit niveau wordt door bora niet verschijnselen kunnen

beschrijven gehaald hieronder proberen wij de gesignaleerde om zijn angst om fouten te maken wat te taalleerproblemen te verklaren vanuit de verminderen gaven we een avileeskaart mee geschiedenis van de jongen in samenhang met naar huis om de tekst thuis voor te bereiden de verschillende methoden waarmee hij taal de leesvaardigheid verbetert daardoor echter geleerd heeft de vraag staat hierbij centraal in niet blijkbaar kan bora geen hogere prestatie hoeverre de gehanteerde taalleermethodes aan leveren en treedt bij de derde test eerder bora specifieke taalleerbehoefte tegemoet een soort vermijdingsgedrag op hij wil hele komen door het beschrijven van de ondermaal niet meer lezen wijskundige behoefte en deze te stellen tegenover de taalleermethode waar vanuit bora taal begrijpend lezen aan het begin van geleerd heeft ontstaat vanzelfzich op de brugklas is bij bora tevens de screenings eventuele hiaten in die methode het wordt toets begrijpend lezen jager pijlman sluis daardoor mogelijk verbeteringsvoorstellen te wammes 1999 toevoergelegd dit onderzoek formuleren ten behoeve van de reguliere wordt standaard uitgevoerd op de desbetreffende taaldidactiek fende school als de resultaten van het Groninger schoolonderzoek daartoe aanleiding geven en als de eerstgenoemde toets is door de auteurs ontwikkeld op de hogeschool Holland te Technisch Lezen onder technische dienren in deze niet gevalideerde toets wordt leesvaardigheid verstaan we de beheersing van den een aantal voor de hand liggende het hardop lezen dat op de basisschool als de eervaardigheden met betrekking tot het stil voorwaarde voor het stillezen wordt aangelezen onderscheiden zoals het kunnen vastleerd we hebben besloten van bora s lees houden van de gelezen informatie en het gedrag een videoopname te maken om ook benutten van leesstrategie en de resultaten zijn non verbale reactie te kunnen terugzien van bora bij het begrijpend lezen zijn slecht zijn gezicht vertrekt en zijn mond staat geen deze toetsuitslag was indertijd aanleiding moment stil tekenen van grote spanning ook voor de school bora ondersteuning te geven bora s benen bewegen op welhaast hyperactieve methode weet wat je leest lijmbach tieve wijze het lijkt erop alsof bovenstaande haquebord galema 1990 er wordt welis symptomen toenemen naarmate hij langer waarop aanvullende wijze een uur per week leest we kunnen vaststellen dat dit gedrag gedurende een half jaar geoeffend met deze niets te maken heeft met de moeilijkheid van leesmethode maar bora blijft steeds begripts de tekst bora bouwt tijdens het lezen een fouten maken uit de videoregistratie van ons steeds groter wordende spanning op die zich eigen onderzoek blijkt overigens dat bora een pas ontlaadt als het lezen voltooid is de aantekening en mompelend kan stillezen het sporing van de leerkracht om toch vooral rustgeen een belangrijke aanwijzing is voor een tijd te lezen wordt door bora niet opgevolgd onvoldoende beheersing van het lezen als hij neemt een grote hap lucht en haalt pas basisvaardigheid het doel van een tekst ontweert adem na het twintigste woord gelezen te gaat bora vaak ook het werken met cloze hebben teksten heeft niet het gewenste resultaat bora volgens de b rustoets heeft bora een didactisch verklaart vaak lang studerend te lezen in tische leeftijdsachterstand van twee jaar vol een bepaalde tekst zonder dat dat hem het 1995 3 moer 95 7let la z s ti rh4 loh 4 47 q h s i e t yqzy s e s 1 4 14 seh h p 7 czc c4 n i i c t d 2e ti ty vc f so e cvla u lom 7 zie t vee te we z v c

w k i o d l s c i u o w e z p i j a f b e e d i n g i h e t h a n d s c h r i f t v a n b o r a a a n h e t b e g i n v a n d e s c h a k e l b r u g k l a s g e w e n s t e r e s u l t a t o p l e v e r t z o l e e r d e h i j e e n s c h r i f t m e e r h e e f t k a n o n t s t a a n z i j n d o o r d a t t w e e u u r a c h t e r e l k a a r a a n e n r e p e t i t i e v o o r z i j n l o o p b a a n i n d e b o v e n b o u w v a n h e t b i o l o g i e e n h a a l d e t o c h e e n d r i e b o r a z e g t b a s i s o n d e r w i j s o n d e r b r o k e n i s g e w e e s t d o o r o v e r i g e n s d a t h i j d e o n d e r t i t e l s o p d e t e l e v i s i e e e n v e r b l i j f i n t u r k i j e d a t w a s j u i s t o p h e t w e l k a n l e z e n m o m e n t d a t e r m e e r e n m e e r e n i n e e n s t e e d s h o g e r t e m p o g e s c h r e v e n m o e s t w o r d e n w i j h a n d s c h r i f t p r o b l e m e n i n e e n o o g v e r m o e d e n d a t b o r a d a a r o m h e t l o p e n d e o p s l a g i s t e z i e n z i e a f b e e d i n g i e n 2 d a t s c h r i f t h e e f t v e r v a n g e n d o o r e e n e i g e n v a r i a n t b o r a g e e n g e s c h o o l d h a n d s c h r i f t h e e f t h i j v a n h e t b l o k s c h r i f t t o t o n l e e s b a a r s c h r i j v e n s c h r i j f t z o n d e r v e r b i n d i n g e n m e t e e n m e n h e e f t d i t e c h t e r n i e t g e l e i d g e l m o e s v a n d r u k e n s c h r i j f l e t t e r s w e n a m e n d e h a n d s c h r i f t e s t v a n d e a j u r i a h o o f d e n k l e i n e l e t t e r s b i j a a n g u e r r a a f w e g e b r u i k t e n h i e r v o o r b o r a s v a n g v a n d e b r u g k l a s v a l t n i e t a l l e e n o p d a t s c h r i j f w e r k u i t h e t g r o n i n g e r s c h o o l o n d e r z o e k b o r a z e l d e n h o o f d l e t t e r s g e b r u i k t m a a r e n z i j n w e r k s c h r i f t u i t d e s c h a k e l b r u g k l a s o o k d a t a l s h i j z e w e l g e b r u i k t d i t o p e e n u i t d e z e t e s t e n b l i j k t d a t z o w e l o p h e t e i n d g e s c h o o l d e w i j z e g e s c h i e d t z o i s h e t v e r s c h i l v a n d e b a s i s s c h o o l a l s i n d e s c h a k e l b r u g k l a s e r m a n i f e s t t u s s e n e e n h o o f d l e t t e r e a e n j m e t g e e n g r o t e h a n d s c h r i f t p r o b l e m e n m e t b e t r e k d e k l e i n e e a e n j h e t g e e n a a n t o o n t d a t b o r a k i n g t o t d e l e e s b a a r h e i d w a r e n o n d a n k s d e h e t o o r s p r o n k e l i j k w e l g o e d h e e f t g e l e e r d w a t o n g e s c h o o l d e i n d r u k z i j n r u i m t e v e r d e l e r e n e n t o e p a s s e n z i j n b i j b o r a b l i j k b a a r l i n g d e s c h r i j f r i c h t i n g m a r g e s e n d e r g e l i j k e t w e e v e r s c h i l l e n d e d i n g e n i s v o l d o e n d e r e g e l m a t i g d e v o r m g e v i n g v a n i n d e b r u g k l a s b l i j k e n e r v o o r b o r a t w e e d e l e t t e r s l e i d t o o k n i e t t o t l e e s b a a r h e i d s p r o r e l e v a n t e l e e r m o m e n t e n t e z i j n h e t e e r s t e b l e m e n w e l h e e f t d e s c h r i j f b e w e g i n g z i c h w a t l e e r m o m e n t h o u d t i n d a t d e d o c e n t c o n s e z w a k o n t w i k k e l d z o i s d e s c h r i j f l i j n d i k t e q u e n t a l l e k l e i n e l e t t e r s v e r b e t e r t d i e a l s o n r e g e l m a t i g w o r d e n l e t t e r s n i e t v e r b o n d e n h o o f d l e t t e r g e s c h r e v e n h a d d e n m o e t e n w o r d e n v e e l l e t t e r s v e r b e t e r d e n i s d e d e n w a t w a s h e t e f f e c t v a n d e z e i n g r e e p h e t l e t t e r h o o g t e n i e t o v e r a l g e l i j k h e t h a n d s c h r i f t b l i j k t d a t d e o p m e r k i n g e n v a n d e d o c e n t e n i g i n d e s c h a k e l b r u g k l a s i s v o l g e n s d e t e s t e e n e f f e c t h a d d e n a a n g e z i e n b o r a h i e r n a i n o n g e f r a c t i e b e t e r d a n h e t h a n d s c h r i f t o p h e t e i n d v e e r d e h e l f t v a n d e g e v a l l e n n u w e l e e n v a n d e b a s i s s c h o o l h o o f d l e t t e r t o e p a s t o o k b l i j k t b o r a n u a f e n d a t b o r a e e n r e d e l i j k h a n d s c h r i f t h e e f t i s t o e z i j n e i g e n w e r k t e v e r b e t e r e n m a a r t e v e n s v e r k l a a r b a a r h i j h e e f t h e t n e d e r l a n d s e o n d e r g e l d t d a t d i e i n g r e e p n i e t v o l d o e n d e l e e r e f f e c t b o u w o n d e r w i j s g e v o l g d w a a r i n z e e r v e e l b e w e r k s t e l l i g t h e t t w e e d e l e e r m o m e n t e e n a a n d a c h t w o r d t b e s t e e d a a n d e o n t w i k k e l i n g s e r i e o e f e n i n g e n i n d e s c h o o l m e t h o d e b l i j k t v a n h e t h a n d s c h r i f t d a t h i j g e e n l o p e n d m e e r a a n t e s l a a n m e e s t a l s c h r i j f t h i j v a n a f d i t 96 m o e r 1995 3 l d e c g v d i e r f s q o 7 t m s t e l e f e e i e i p s c l i e y o 4 l p d n 44 i v o s e o t z y y 4 71 2 l n a u c i e d a y u s e n 151 s n e d e z e r 2 4 l c p c h c a o u c y 5 v z h v g n s o o t e t u 4 i c w p t h q m e s r h 7 a f b e e d i n g 2 h e t h a n d s c h r i f t v a n b o r a a a n h e t e i n d v a n d e s c h a k e l b r u g k l a s l e e r m o m e n t h o o f d l e t t e r s w a a r z e v e r e i s t j k l a n k u i t g e s p r o k e n w e k u n n e n v e r v o l z i j n g e n s c o n s t a t e r e n d a t o p d e i p r o b l e m e n n a w e k u n n e n h i e r u i t c o n c l u d e r e n d a t h e t d e a n d e r e i n t e r f e r e n t i e s i n d e l o o p v a n h e t w e l i s w a a r b e l a n g r i j k i s

dat de leraar het werk schakeljaar zijn verdwenen er zou iets aan die schrift corrigeert maar ook dat de methode hardnekkige problemen gedaan moeten oefenstof moet bevatten om dit probleem aan worden maar daar voorziet de taalmethode te pakken weten dat je het fout hebt gedaan niet in zonder dat op systematische wijze het goede tevens kwamen er fouten voor die verklaard geïllustreerd wordt leidt blijkbaar niet tot volbrengen van de taalkunde maar de oorzaken doende leereffect meerlettergrepenige woorden vaak het auditieve geheugen van bora teveel te belasten met als auditief woordbeeld met deze categorie gevolgteweglaten van een lettergreep en of gorie bedoelen we schriftfouten die voortverminking van het woord bijvoorbeeld overvloeden uit onvoldoende inprenting van dat gezellig internationale in plaats van overbetreffende woordbeeld in het auditieve geheugen en gezellig internationale dit probleem dat geheugen we zochten in zijn werkschrift zal ook niet ongewoon is bij een bepaald type fouten bora maakt zeer veel auditieve dyslexie laat zich remediëren met oefeningen woordbeeldfouten die zich grofweg in 2 subcategorien auditief aangeboden lettergrepcategorieën laten verdelen en pen door de leerling gesynthetiseerd moeten fouten onder invloed van de Turkse moeder worden de leerling krijgt bijvoorbeeld aan taalgeboden oorspronkelijk en vu daaruit fouten door verstoord taal en moet hij overgevoersynthetiseren dergelijke wat de Turkse fouten betreft ondergaat oefeningen zoekt men tevergeefs in de reguliere bora nog veel invloed van Turkse spellingssystemen methodes terwijl ze juist zo belangrijk conventies het meest opvallend is het zijn voor het tailleren van de leerling gebruik van het i-teken waar in het Nederlands een i voorgeschreven is bijvoorbeeld visueel woordbeeld onder visuele vice in plaats van visueel ook komen hypercorrectief fouten verstaan we fouten die recte vormen komen voor bijvoorbeeld films voorkomen hadden kunnen worden door volbrengen in plaats van films naast de inprodoende visuele inprenting van dat woordbeeld men moet waarden en frequentie van de beeldverschil met auditieve woordbeeld taalfouten voor die verklaarbaar zijn vanuit fouten is er niet steeds soms is zijn de Turkse spelling bijvoorbeeld de talagejou vandaag wel en visueel niet correct na analyse van in het Turks wordt de c-letter als dj de zijn werkschrift kunnen we veel van dergelijke letter als een soort w en de y als een lijke fouten vaststellen in het Groninger school 1995 3 moer 97 onderzoek komen we in dit verband een redelijk succesvol te zijn maar bora blijft het vantevoef tegen in de rubriek cognitieve gehele jaar zeer systematische fouten maken ontwikkeling moet bora getallen bijvoorbeeld naast elkaar komen voorbeeld 1 3 5 7 en letters bijvoorbeeld d e f g aanvullen en de bedoeling is dat de leerling mijn moeder helpt mijn moeder bedoeldling op grond van een voorgegeven reeks de ik help ik bloedt volgende voorspelt bij bora valt op dat hij dat help jij jij snijden met getallen goed kan maar met letters helemaal niet omdat het hier letters betreft en het is duidelijk dat bora de regelniets beheerst geen woorden heeft zijn probleem niets met en wellicht heeft hij meer baat bij een algomeertaligheid te maken het alfabetiseren is ritmisch de aanpak de methode voorziet hier klaarlijk niet erg aangeslagen uit een echter niet in andere proefwoordherkenning uit het Groninger school onderzoek blijkt verder dat er wat we kunnen leren van bora ook

ge en visuele woordbeeld is in de taalmethode van de brugklas wordt hieronder
geven we enkele plausibele verklaringen overigens de nodige aandacht besteed aan
het ringen voor bora's problemen tevens zullen op alfabetische visuele wo-
rdbeeldoefen we trachten deze problemen in een breder ringen worden echter niet
gegeven verband te brengen lettergreepkwes tie we verstaan hier de traditionele
uitleg onder het probleem van de enkele of dubbele klinker en medeklinker zoals
in bom boom afwezigheid b o m m e n bom en wederom hebben we bora's verhuiz-
ing taal werkschrift bekeken om te zien of we veel van rtaaligheid leerpsychologis-
che dergelijke fouten tegenkwamen bora blijkt me e hiaten ge en no emen-
swaardige proble men te hebb en taalzwakte met de lettergreepkwes tie in een en
twee a fbee l d i n 83 d e t r a d i t i o n e l e u i t l e g l e t t e r g r e p i g e w o o r d e n h i j h e e f t i m m e r
s goed en syste matic h onde rricht gehad in de onder afwez ig h e id het is mani-
fest dat het twee bouw van de basi sschool h et gaat echter fout maal heen en
weer verhuizen tus sen ned er bij drie en meerlett e rgrepige woorden bij land en
turkij e een ernstige verstoring van het voorbeeld ge lukig binenkort manelijk tai ll
eren inhou dt zo beheerst bora zelfs het technisch lezen niet voldoende terwijl dat
in de boven s taande voorb eelden was de fout voorwaarde is voor het stillezen in
de taal eenvoudig te rubri cere n maar meestal was het methode van de brugklas
bora mist basis woord dermate v e r m i n k t d a t r u b r i c e r i n g k e n n i s o m t o t e n i g s z i n
s correct e werkwoord onmogelijk was duidelijk is dat bora bij het spelling te kun-
nen komen in zijn handschrift s chrijven van grotere woord e n een leerhaat ont-
bre ekt aanvankelijk het onderscheid tu s s e n v e r t o o n t k l e i n e e n h o o f d l e t t e r s
afwezigheid heeft dus vele negati eve gevolgen voor zijn tai ll eren we rkwoord s
pelling tenslotte heb gehad ben we in zijn werkschrift naar fouten tegen nu is bora
vanzelfsprekend een extreem de werkwoordspelling gezocht de methode voorbe e
ld to ch dienen we te bedenken dat er van waaruit bora werkt leert werkwoord in
elke klas kinderen zitten die binnen spelling aan met behulp van analogieen eerst
nederland van s c h o o l n a a r s c h o o l e n v e e l a l w o r d t d e v e r v o e g i n g v a n t w e e v o o r -
beeld dus van taalmethode naar taalmethode ver werkwoorden in de tegenwo-
ordige tijd aan huisd zijn dit heeft dan tot gevolg dat de geboden helpen raden en
vervolgens moet de aansluiting bij d e taalmethode op sommige leerling rijtjes in-
vullen onderdelen gemist kan worden ook kunnen h et leren spellen van werkwo-
ordvormen kinderen langere tijd z i e k z i j n g e w e e s t o f b l i j k t v o l g e n s d e d o c e n t b i j
bora s klasgenoten kunnen zij door psychische probl emen thui s 98 moer 1995 3
een tijd lang niet ontvankelijk geweest zijn beginsituatie van de le erling met an-
dere voor onderwijs afwezigheid kan tot ernstige woorden de leerling mist de ins-
tap en nergens hiaten leiden op het gebied van het taalleren in de methode wordt
geprobeerd hem in zijn het probleem komt ieder jaar in iedere klas specifieke on-
derwijskundige behoefte tege voor moet te komen mee rtaaligheid dat de moeder-
taal van bora we onderscheiden vier belangrijke leemtes in niet het nederlands is
geweest heeft ook pro de didaktiek die naar ons oordeel in de ver blemen veroorza-
akt het betreft dan vooral s chill ende methodes wel aandacht behoeven proble-
men op het gebied van het auditieve woordbeeld met name het onderscheid tu s s
en geen voorwaardelijke de korte en de lange i in elke klas zitten intake b wel
meertaligen elk met hun eigen probl e geen voorwaardelijke men op het gebied

van het auditieve woord remedie b taal beeld daarnaast is het waarschijnlijk dat de leerpsychologische problemen die bora heeft met te begrijpen en geen procesmatige hiërarchieën lezen voor en deel ook zijn toe te schrijven opsplitting aan zijn meertaligheid maar ze kunnen ze niet geen procesmatige hele maal verklaren bekijken taalzwakte bora heeft al vanaf zijn peuter leeftijd 4 om ze uitleg tijd problemen gehad met het tailleren ook in zijn moedertaal hij is aan de late kant gaan geen voorwaarde lijkt te voldoen voordat met het praten en toen hij ging praten ontwikkelde eigenlijke programma begonnen wordt wordt hij zich al s een stotteraar docent en melden eerst getest of door de leerling aan de mini een apart beklijvingsprobleem bij woordbeeld voorwaarde voldaan wordt de voor den we mogen op grond van deze informatie waardelijke intake wanneer een bepaald rele aannemen dat bora als taalzwak is te beschouwen onderwerp voor het eerst in de wen we zien dat ook terug in zijn materiaal taalmethode aan de orde komt bijvoorbeeld hij blijkt een zwakte aangegeven te hebben de werkwoordspelling dan dient eerst via een zijn visuele geheugen voorgetallen in is goed soort mini voorwaarde toets bekeken te worden terwijl het visuele geheugen voorletters zwakken of de leerling de binnen de methode visueel meerlettergrepenige woorden blijken vaak te onderstelde beginstuatie feitelijk wel beheerst lang te zijn om onthouden te kunnen worden om de uitlegen training te kunnen volgen de algehele taalzwakte leidt op zich weer tot de methode dient in die educatieve behoefte gaps op het gebied van tailleren de taal te voorzien gebeurt dit niet dan is het zin zwakte komt gemiddeld bij 50% van de leerlingen voor de leerling om de training te volgen brugklasleerlingen voor dumont 1986 er ontstaat dan een steeds groter hiaat bij voorbeeld met betrekking tot die werkwoorden de bovenstaande oorzaken hebben werkwoordspelling tevens kan de leerling protest een gemeenschappelijk gevolg er ontstaan gedrag gaan vertonen hetgeen het algehele hiaten op het gebied van het tailleren leerklimaat in de klas kan versoren in het geval van bora is het gemis van een onze uuzie in de traditionele diagnose voorwaarde lijke intake duidelijk de leestiek wordt het probleem ons inziens ten volle methode traint vooral het stilleren terwijl er bij de leerling gelegd er wordt voorbij gegaan binnen de methode niet gecheckt wordt of aan het feit dat in het geval van een aansluitende leerlingen wel een voldoende technische tingsprobleem net zo goed het probleem aan leesvaardigheid bezitten om de stille estraining de andere kant gelegd kan worden bij de taal van weet wat je leest te kunnen volgen tevens methode de leerpsychologische hiaten worden we bij bora dat hij uit zelfbescherming dan veroorzaakt door de taalmethode zichzelf een soort leesvermijdingsgedrag omdat de methode niet goed aansluit bij de heeft aangeleerd al die uren leestraining zijn 1995 3 moer 99 in het geval van bora voor een belangrijk deel duidelijk nagedacht over de procesmatige zinloos geweest tevens geldt dat voor de traio splitsing van deelvaardigheden binnen het ningen in werkwoordspelling leesproces in deze leesmethode worden het gemis van een voorwaardelijke intake in bepaalde algoritmes aangeleerd zo n alge de taalmethode is niet alleen voor bora bij ritme bevat een cognitief handelingsplan om zonder vervelend in zijn klas zitten ongetwijfel een moeilijke tekst te kunnen kraken feld nogal wat leerlingen die verhuisd zijn waar de methode zwak in is is dat die al-

go meertalig zijn of taalzwak zijn bij al deze ritmes niet voldoende geautomatiseerd worden. Leerlingen die zich dit didactische probleem niet te denken valt aan het automatiseren in meerdere of mindere mate voor het ringparadigma van Galperin bij wie weet wat je leest moet de leerling zijn handelingen verbaal en voorwaardelijke remediale die als een logisch liseren terwijl de leerling volgens Galperin gevolg van een ontbrekende intake worden iets pas beheerst als hij stil dus niet hardop door methoden meestal geen remedierende het algoritme kan uitvoeren tevreden zijn pakketten verschaft ten behoeve van tekorten met het kunnen uitvoeren van de verbale op enkele hoofdgebieden had bora een voorfase als eindsituatie is een leer voorwaardelijke compensatie ontvangen dan psychologische misser het gevolg van de ontwaasering waarschijnlijk geen leerpsychologisch brekende automatisering is dat het geleerde hiaat ontstaat het gemiddeld aan voorwaardelijke niet is blijven hangen bij bora remedie leidt niet alleen in het geval van bora maar naar wij vermoeden ook bij nogal wat of hoe en waarom klagen oten tot een dysfunctionele taaldidactiek er kunnen aansluitingsproblemen ontstaan als de leerling door ziekte afwezig is geweest vergeen procesmatige op splitsing we hebben huisdis meertalig is en of taalzwak is op ons al vele jaren terecht druk gemaakt over geen enkele wijze biedt de reguliere taaldidactisch taalonderwijs normaal functioneel tiek daar een systematische opvang voor taalonderwijs taalonderwijs in compleet doordat de methode niet aansluit bij de communicatieve situaties en of emancipato beginsituatie leidt niet de beginsituatie tot een risch taalonderwijs deze inhoudelijke bezin hiaat maar de taalmethode is daarvan mededinging heeft wel tot aantrekkelijkere inhoud veroorzaker of misschien wel hoofdschuldige geleid maar we moeten ook erkennen dat als we de in de inleiding aangekondigde het cursorische aspect het opdelen van de te balans definitief opmaken dan blijkt dat de leren vaardigheid in cognitieve stappen gepraktiseerde taalleermethode nauwelijks schromelijk is verwaarloosd zou er door de heeft gedaan waarvoor hij ooit gemaakt is auteurs van de taalmethoden beter zijn nage namelijk het tailleren van leerlingen in het dacht over de stappen waarin het tekstverklavoortgezet onderwijs integendeel het lijkt ren de werkwoorspeiling luisterdidactiek erop alsof de gehanteerde methodiek het taal discussievaardigheid creatief schrijven en der leren juist heeft gefrustreerd gelijke aangeleerd moeten worden dan zou wij realiseren ons wel een heel extreem dat vanzelf een betere taaldidactiek hebben voorbeeld gegeven te hebben maar we zijn opgeleverd ervan overtuigd dat onze waarnemingen in mindere mate geldig zijn voor een zeer grote geen procesmatige bekliving ook al wordt groep leerlingen in het voortgezet onderwijs het leerproces van deelvaardigheden opgesplitst in een aantal stappen dan nog biedt dat dat kunnen we van bora leren geen garantie voor succes elke stap moet voldoende getraind worden om bekliving te bewerkstelligen we zien bij bora hoe dat fout kan gaan hij krijgt leestraining met de methode weet wat je leest de auteurs van die methode hebben 100 meer 1995 3 noten en literatuur pijlman f j m wammes red lees moeilijk heden in het v o tilburg zwijzen 1986 t de ondertitel verwijst naar schoolboeken leren projectbureau rotterdam sv taal rotterdam lezen van inge hofmans okkes dat boek wolters noordhoff 1994 setje proeflessen opent met mehmet het verhaal van een schlebusch j e a nieuw nederlands groningen

brugklasser hofinans okkes 1987 p i wolters noordhoff i99o wammes j i m schrijf-
moeilijkheden in het v o asscheman m d ebbers instrumentaal interne publicatie di-
enren hogeschool methode nederlands voor de basisvorming lely holland 1992
stad ivio 1994 berg r n van de h g te lintelo het avi pakket den bosch 1977 bonset
h m de boer t ekens nederlands in de basisvorming een praktische dida ctiek mui-
derberg coutinho 1992 boer b de b lijmbach anders neder lands verder lezen ho-
evelaken l rc ongeda teerde uitgave brus b th m j m voeten 1 min test vorm a b ni-
jmegen berkhout 1973 bult e h e a goed nederlands groningen jacob dijkstra 1 992
bulthuis de veer a taal is nie t zo moeilijk gro ningen wolters noordhoff 198 1 du-
mont j j lees en spellingsproblemen in het voortgezet onderwijs een definitie in
leesmoeilijkheden in het vo f pijlman j i m wammes red tilburg zwijnen 1986 p 9 2
4 feteris e s f n lewis over en weer amster dam meulenhoff educatief 1 99 2 grif-
fioen j zegge n schap groningen wolters noordhoff 1975 hartveldt d kleine didac-
tiek voor het nederlands als tweede taal muiderberg coutinho t99o hofinans okkes
i schoolboeken leren lezen muiderberg coutinho 1989 jager t f pijlman c sluis j
wammes screenings toets lezen dienren hogeschool holl and t99 i kenra g n n k g
kenra van leggelo gro ninger school onderzoek groep 7 8 lisse swets zeitlinger 1
98 7 leidse werkgroep moedertaaldidactiek moeder taaldida ctiek muiderberg
coutinho 1986 lijmbach b v j m h i hacquebord k galema weet wat je lees t gronin-
gen jacob dijkstra i99o nijmeegse werkgroep taaldidactiek taaldidac tiek aan de
basis groningen wolters noord hoff i99a 1995 3 moer 101